

מראי מקומות- כבא בתרא צ"ד

המוכר הוא דעריב בידים, ולכן קנסוהו רבנן בכולו. וכ' דנפק"מ בין דינא לקנסא הוא היכא דידעי' בי' דלא עריב, דאז אפי' טפי מרובע הוי מחילה, וקנה לוקח. והק' החי' הר"ן, דודאי אע"ג דאיהו לא עריב, לית לי' ללוקח לקבל אלא רובע, דביתר מרובע קפיד איניש, דאל"ת הכי, וכי לעולם אינו מקפיד. ולכן כ' דאף למ"ד קנסא מנפה מאי דאיכא יותר מרובע, והנפק"מ בין דינא לקנסא הוא דהיכא דידעי' דלא עריב, למ"ד דינא מנפה הכל, ולמ"ד קנסא מנפה רק היותר מרובע, אבל את הרובע עצמו אינו מנפה. **וע"ע בנמוקי יוסף (מוז. בדפיו)** דכ' שיש עוד נפק"מ, דלמ"ד קנסא, לא מגבינן בי' בבבל, וגם למ"ד קנסא לא ילפינן מהכא לעלמא. עוד כ' דכיון דלא נפשוט בגמ' אם דינא הוא או קנסא, קיי"ל מספיקא כמ"ד קנסא, דהא קולא הוא לנתבע.

(ה) **מיתיבי, כל סאה שיש בה רובע ממין אחר וכו'- פי' הרשב"ם דאלישנא דאמר דינא פריך, אבל תוס' כ' דק' למ"ד קנסא (ובסו"ד כ' דאולי גם ק' למ"ד דינא). ופי' המהרש"א, דזהו הרשב"ם לשיטתו, דמפרש הא דתנינן ימעט דמיירי קודם שיזרענו, דבכה"ג לא שייך קנס כלל, ולכן ע"כ לא פריך אלא אמ"ד דדינא. אולם אזלי לשיטתייהו דע"כ מיירי לאחר זריעה, וא"כ שפיר שייך קנס אף בכלאים. עוד הביא המהרש"א מה שמעורר הרמב"ן אהא דקו' הגמ' למ"ד קנסא, דלכאו' לא שייך להק', דהא מ"ד קנסא ס"ל דיותר מרובע חיישינן שעירב בידים, ובכלאים מיירי ברובע גרידא, וא"כ מהכ"ת לחוש שעירב בידים. ותי' הרמב"ן דכיון דפירי דזריעה דכלאים פירי שפירי אינון (ולא טנופת), א"כ שפיר יש לחוש אפי' ברובע גרידא דעירבם בידים, וא"כ שפיר שייך לדמות זה לקנס דמכירה.**

(ו) **כל סאה שיש בה רובע ממין אחר ימעט- ופי' הרשב"ם משום דכל פחות מרובע בטל הוא, דאינו חשוב. וכ' התוס' יו"ט (כלאים ב', א') בשם הרע"ב בריש שקלים, דהיינו משום**

(א) **לעולם חטי ושעיר מקבל עפרורית, עדשים אצטריכא לי'- כ' הרש"ש דפשוט דאי"ז אלא בתורת דחיי', אבל לדינא ודאי קיי"ל כדר' קטינא דאינו מקבל עפרורית אלא פחות מרובע, ולכן תמה על הסמ"ע (חו"מ, ריש סי' רכ"ט) דכ' דאיכא מ"ד דצריך לקבל רובע עפרורית, וצ"ע.**

(ב) **ורובע לא טרח איניש, יותר מרובע טרח איניש- פי' הרשב"ם, דהיינו דאין הלוקח טורח לנפוחו אם אין הטנופת טפי מרובע. ותמה הרשב"א, הא ודאי צריך לנפוחו, דודאי לא יבא לטחון חיטיו עם צרורות מעורב בהם. והריטב"א כ' דודאי הלוקח טורח לנפוחו, אף בפחות מרובע, כדי שלא יפסידנו. ולכן כתבו דמה דאמרי' דרוב לא טרח איניש, היינו דאין המוכר טורח לנפוחו אלא ביותר מרובע, וכ' הרשב"א דלכן הלוקח מוחלו עד יותר מרובע, והריטב"א כ' דגם אין הלוקח טורח לבוא על תביעתו ונאין ברור מדבריו אם מה דאין הלוקח טורח הוא משום שמוחל להמוכר, וכדברי הרשב"א, או אם מה שאין הלוקח טורח לבוא לדין על תביעתו אין שייך כלל לטירחת המוכר.**

(ג) **אם בא לנפות, מנפה את כולו- פי' הרשב"ם, ויחזיר לו המוכר חטין כנגדן או מעות, ולא יאמר רובע כבר מחלת, והשאר אשלם לך. והק' האילת השחר, לפי שי' הרשב"ם לעיל (צ.), דדבר שבמדה דחוזר בפחות מכדי אונאה היינו דהוי מקח טעות (דלא כהראשונים שם דפי' באו"א), א"כ למה כ' הרשב"ם דצריך להוסיף או פירות או מעות, הא הוי מקח טעות לגמרי, ושניהם יכולים לחזור בהם, כיון דמכר לו סאה, ונמצא בתוכו צרורות יותר ממה שנמצא בדרך כלל. ותי' דצ"ל דנהי דאין דרך להיות יותר מרובע, ולכן אינו מוחל, מ"מ יודע שיכול להיות לפעמים יותר, ולכן אין כאן מקח טעות, אבל מ"מ אינו מוחל היותר. וע"ע בברכת אברהם מש"כ בזה.**

(ד) **ואמרי לה קנסא- פי' הרשב"ם, דמן הדין אפי' טפי מרובע מחיל איניש, אלא דיותר מרובע לא שכח, ואיכא למימר דאיהו**

בשטר. אולם כ' הריטב"א דפי' זה אינו נכון, דהול"ל שטר שכתוב בו רבית. ולכן הוא פי' דמיירי שלא כ' הרבית בשטר, אלא שכתוב סתם, והעדים מעידים לנו דהי' ברבית, וכגון שאומרים שבשעת חתימתם לא הרגישו בדבר, ורק אח"כ הבינו שיש בה רבית. ועפ"ז תי' קו' תוס', שהק' דאיך גובה ע"י שטר זה, הא העדים פסולים הם, דחתימי אשטר שיש בו רבית, ועוברים על לא תשימון. דלפי"ז א"ש, שהרי בשעת חתימתם לא הרגישו בדבר, ורק אח"כ הבינו שיש בו רבית.

ז **וחכמים אומרים גובה את הקרן ואינו גובה את הרבית-** הק' הקצות (ל"ח, א'), הא שי' ריש לקיש הוא דחייבי מלקות שוגגין פטורין מתשלומין. וא"כ, יש להק' למה הלוח חייב לשלם כלל, הא עבר בלאו דלא תשימון עליו נשך, ואפי' אם לא התרו בו, מ"מ לפי ר"ל פטור מלשלם. וכ' דלפי מה שנסתפק המהר"א ששון אם הלוח עובר משום לא תשיך קודם נתינה, א"כ אי נימא דאינו עובר קודם נתינה א"ש, דבשעת כתיבת השטר שפיר נתחייב לשלם. ובשערי ישר (ה', ג', ד"ה עוד) כ' לחדש "דבאמת י"ל דלא שייך כלל לדון דין קלב"מ על חיוב שעושה האדם על עצמו, ורק בחיובים שחייבתו תורה ממילא שייך בזה משום משום רשעה אחת אתה מחייבו", ולכן בלוח לא שייך כלל קלב"מ על חיוב תשלומין שהטיל על עצמו (ומה שק' מהסוגיא דב"ק דף ע' בעקוץ תאנה מתאנתי, דמשמע דגם בחיובים שהתחייב על עצמו שייך קלב"מ, ע"ש בהמשך דבריו מש"כ בזה).

יא **הכי השתא, התם משעת כתיבה הוא דעבר לי' שומא-** פי' הר"י מיגש, כלומר, דודאי עבר באיסור, משא"כ כאן, דמי יימר דעריב לי' כלל. אולם מהרשב"ם קצת משמע דצריך להא דמשעת כתיבה הוא עובר, וצ"ע בזה, וע' באילת השחר שהעיר בזה. אגב, מש"כ הרשב"ם דהמלוה עובר על תשימון עליו נשך, ע' בשו"ת הר"ן (ע"ג) דדייק מדבריו דס"ל שאין הלוח עובר בלא תשימון עליו נשך (וע' לעיל קו' הקצות דשייך קלב"מ אצל הלוח ולכן למה חייב לשלם כלל, ולפי דברי

דמדאורייתא חד בתרי בטיל, אלא דחכמים גזרו משום מראית עין, והם אמרו דפחות מרובע קב לסאה נתבטל. אלא דהק', איך שייך להתבטל, שהרי אין ביטול אלא היכא דדבר הנתבטל אינו ניכר בתערובת המבטלו, אבל בב' מיני תבואה, ודאי ניכרים הם, וא"כ אין שייך כל המושג של ביטול. ולכן פי' התויו"ט דקים להו לרבנן שהתורה לא אסרה אלא כשרוצה לזרוע כלאים, אבל כשאינו רוצה לא אסרתו התורה, אלא שחכמים אסרו מפני מראית העין, ונתנו חכמים שיעור לדבר, וגם פטרוהו בממעט מקצתן, דהם אמרו והם אמרו. וע' בריטב"א שכ' "כל שיש במין תערובת מין א' שאינו נראה כב' מינין אלא כדרך התבואה שמתערב בה מין אחר, לא חשיב אלא כמין במינו וליכא משום כלאים כלל, וקתני התם שאם יש לו רובע קב לסאה מין אחר, כשני מינין דמי וצריך למעטם" [ומשמע דאין חילוק לדבריו בין אם מכון או לא].

ז **כל סאה וכו'-** פי' הרשב"ם דאם נשרשו אין להם תקנה. והק' תוס', הא דאסורים הוא רק בכלאי הכרם, ולא בכלאי זרעים, דמותרים הם באכילה ובהנאה. וכ' התורת זרעים (עמ' מו) דאין כוונת הרשב"ם לומר דאין להם תקנה ואסורים בהנאה, אלא דכוונתו כשי' הרא"ש, דכיון שנעשו כלאים שוב אינם בטילים, ולכן כ' דכיון דנשרשו אין להם תקנה, דהיינו דשוב אינם בטלים.

ח **סברוה דרובע דכלאים כיותר מרובע דהכא-** כ' הריטב"א דסבר הגמ' הכי הוא מדקתני ימעט, וכמו דפרכי' בהמשך, דאם רובע דכלאים כרובע דהכא, למה צריך למעט כלל. וכ' דטעם דחשיב רובע דכלאים כיותר מרובע דהכא, היינו משום דהכא, לענין מכירה, בקפידא דאינשי ובטרחא דידהו תליא, וברובע ליכא טרחא. אבל התם בתערובת שני מינין תליא מילתא, וכל שיש בו רבע לסאה, דבר ניכר ונראה הוא, וכשני מינין דמי.

ט **שטר שיש בו רבית קונסין אותו-** פי' הרשב"ם דפלוגי לוח מפלוגי מנה במאתים עד זמן פלוני, דהיינו דהרבית נכתב בפירוש

הרשב"ם ע"פ הר"ן לכאן לק"מ, דאין הלוה
עובר בשעת הלואה כלל).

(ב) אלא מחזיר לו את כל הרבעין כולן- פי'
הרשב"ם, דזהו ראי' לדברי ר' הונא, וכפי
מ"ד דינא, דהכא והתם חד טעמא, דרובע
מחיל איניש, אבל כי איכא טפי מרובע הוי
דבר חשוב ולא מחיל מידי. וע' בריטב"א דכ'
דהוי סיוע לר' הונא בין למ"ד ממונא ובין
למ"ד קנסא, דלמ"ד דינא הכא נמי שייך
לומר דעד רובע ליכא קפידא ולא טורח, אבל
יתר מרובע טרח, וכיון דטרח טרח. ולמ"ד
קנסא, כשמאנהו כ"כ ע"כ ידע המוכר
דמאנהו, וא"כ קנסי' לי' אכולו [כ"ג כוונתו].